

VERDIEPING

Hoe pas je de leidraad toe op je sportportefeuille?

Maak een succesvol
verduurzamingsprogramma
voor je sportaccommodaties

April 2021

Kenniscentrum Sport & Bewegen
Michael Poot

➔ Inleiding

Gemeenten staan voor de uitdaging de sportaccommodaties de komende jaren te verduurzamen. Hoe ziet die opdracht eruit en hoe pak je dat als beleidsambtenaar succesvol aan? Die vragen en de bijbehorende aanpak hebben we op een rij gezet en is ondersteunend aan de Leidraad verduurzamen gemeentelijk vastgoed. In dit document concentreren we ons op de eerste drie fases uit de Leidraad: het komen tot een verduurzamingsprogramma.

De Leidraad verduurzamen gemeentelijk vastgoed is door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) opgesteld als verdieping, toelichting op de Sectorale Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed van Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Kenniscentrum Sport & Bewegen biedt een verdieping op de Leidraad, specifiek op het sportvastgoed. Per fase vindt een verdieping plaats en geven we handvatten voor een succesvol verduurzamingsprogramma voor je sportaccommodaties.

In fase 1 krijg je zicht op lokale ambities en creëer je draagvlak

In fase 2 wordt bepaald om welk sportvastgoed het gaat en bepaal je de richtinggevende uitgangspunten

In fase 3 worden de lokale uitgangssituatie en maatregelen uitgewerkt en kom je tot een lokaal verduurzamingsprogramma

De ambitie

Het Klimaatakkoord brengt ook voor de sportsector flinke ambities met zich mee, die zijn vastgelegd in de Routekaart Verduurzaming Sport. Deze routekaart richt zich niet alleen op gemeenten, maar ook de sportverenigingen en de sportaanbieders (ondernemers). Heel concreet gaat het om de volgende doelstellingen:

- Alle sportaccommodaties CO₂-arm en 100% aardgas vrij in 2050
- Gebruik van circulaire materialen
- Uitbannen van gewasbeschermingsmiddelen
- Klimaatadaptieve sportomgeving

De rijksoverheid, sport en gemeenten trekken samen op om deze ambities waar te maken.

Maar liefst 60 tot 70 % van de accommodaties is in bezit van gemeenten. Gemeenten besteden jaarlijks ruim 1 miljard euro aan sport. Ruim 70 procent daarvan betreft de bouw, onderhoud en exploitatie van sportvoorzieningen. Met het huidige verduurzamingstempo gaan we de afgesproken doelstellingen voor 2050 niet redden.

Kosten en baten

Om de energiereductie in de sportsector te realiseren is naar verwachting de komende 30 jaar een financiële inspanning van 3,5 miljard euro nodig; dat komt bovenop de reguliere investeringen. Zwembaden, sporthallen en voetbalaccommodaties betreffen ongeveer 90% van de investeringsopgave.

Tegenover deze kosten staan de baten. Nu zijn er nogal wat accommodaties die veel energie verbruiken, denk aan verouderde sportzalen en vooral ook zwembaden. Als gemeenten aan de slag gaan met een duurzame sportinfrastructuur, zal dit naar schatting een besparing van 350 miljoen euro per jaar opleveren.

Uitgangspunten

In deze verdieping kijken we naar de stappen die nodig zijn om een visie te vertalen naar een concreet verduurzamingsprogramma voor de sportvastgoedportefeuille.

Hierbij hanteren we een paar uitgangspunten, die nodig zijn om deze stappen succesvol te zetten:

- Zorg voor overzicht en regie
- Maak slim gebruik van het enthousiasme van de koplopers
- Betrek de sportverenigingen en het lokale bedrijfsleven erbij
- Maak een kosten-batenanalyse, specifiek voor jouw gemeente
- Richt je blik naar buiten
- Meten is weten

Op de volgende pagina's behandelen we de 3 stappen om tot een concreet verduurzamingsprogramma te komen:

1. Initiatief & Verkenning; kaders en uitgangspunten
2. Inventarisatie; informatie verzamelen & draagvlak creëren
3. Planvorming; beleid & visie vertalen in concrete meetbare doelen

➔ Fase 1: Initiatief & verkenning

Aan het eind van deze fase heb je het volgende bereikt:

1. Je hebt overzicht van alle accommodaties
2. Je hebt overzicht van het beleid van de gemeente op gebied van verduurzaming en sportaccommodaties en alle bindende afspraken die op deze gebieden gemaakt zijn.
3. Je hebt draagvlak gecreëerd bij alle betrokken partijen, waardoor implementering een vergrote succesfactor heeft

1.1 Overzichten sportaccommodaties

Eigendom

Heeft de gemeente goed in kaart wat de **eigendoms- en investeringsverhoudingen** zijn bij alle sportaccommodaties binnen de gemeente en op welke wijze deze zijn vastgelegd in de contracten met sportverenigingen/huurders van de sportaccommodaties? Zijn er plannen om deze overeenkomsten te wijzigen?

Tip! In deze [whitepaper](#) leggen we uit hoe je dit inzichtelijk krijgt.

Staat van de accommodatie

Wat is de staat van de sportaccommodaties en hun energieverbruik en zijn er up-to-date (toekomstbestendige) Meerjaren Onderhoud Plannen (MJOP's)? Zijn de opgenomen budgetten voor onderhoud en duurzame investeringen ook gereserveerd?

1.2 Beleidsvisie en -plannen

Sport & Bewegbeleid / beleidsvisie sportaccommodaties / Sportakkoord

Heeft de gemeente een **beleidsvisie** opgesteld met betrekking tot de toekomst van sportaccommodaties? Zo ja, is dit beleid al concreet gemaakt in een **programma**, waarin keuzes zijn vastgelegd om accommodaties op vastgestelde momenten bijv. te behouden/renoveren, nieuw te bouwen, op te heffen of samen te voegen? Is er gekeken naar de invloed van de demografische ontwikkeling op de toekomstige sportbehoefte? Is er al een **Lokaal Sport Akkoord** opgesteld waarin doelstellingen of plannen zijn opgenomen voor 'duurzame sportinfrastructuur'?

Duurzaamheidsambities & Klimaatakkoord

Achterhaal de gemeentelijke visie op duurzaamheid en de beleidsstukken die daaruit voort zijn gekomen. Je kijkt binnen de gemeente of zij doelstellingen in relatie tot sport hebben en middelen en/of budget gealloceerd hebben om dit beleid uit te voeren.

- Zijn er in het kader van het **Energie Akkoord** en het daarbij behorende activiteitenbesluit, of in het kader van de ambities uit het **Klimaatakkoord** al beleidsdoelstellingen of -plannen opgesteld voor de gemeentelijke (sport)portefeuille?
- Is er al een **Transitievisie Warmte** en/of een **Regionale Energie Strategie (RES)** opgesteld? In hoeverre zijn sportaccommodaties hierin opgenomen?
- Is er al gemeentelijk beleid vastgesteld op het gebied van Duurzaamheid (CO₂-reductie)? Zijn concrete budgetten of verrekennethoden vastgesteld?
- Is er al gemeentelijk beleid vastgesteld op het gebied van Circulariteit, Natuurinclusieve en Klimaatadaptieve bouw? Zijn concrete budgetten of verrekennethoden vastgesteld?
- Worden er binnen de inkoopvoorwaarden minimumeisen en gunningscriteria op het gebied van duurzaamheid opgenomen?
- Is de gemeente al aan de slag met de Sectorale Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed? Hierin worden belangrijke keuzes gemaakt, welke van invloed zijn op de sportaccommodaties.

1.3 Uitgangspunten m.b.t. budget duurzaamheid

Welke (subsidie)regelingen en financiële uitgangspunten/kaders heeft de gemeente om de duurzaamheidsopgaves te bevorderen?

1.4 Wetgeving & ambities

Zorg voor inzichten in de landelijke ambities vanuit het Klimaatakkoord, de daarbij behorende Routekaart Verduurzaming Sport en het Sportakkoord op het thema 'duurzame sportinfrastructuur'.

1.5 Interne organisatie & verzamelen medestanders

Het thema duurzaamheid is bij gemeenten vaak heel verschillend georganiseerd. Breng in kaart welke portefeuilles (financiën, duurzaamheid, sport, vastgoed, inkoop) erbij betrokken zijn. Bepaal wie welke rol neemt, belang heeft, wie ook daadwerkelijk een mandaat heeft en probeer samen met hen het beleid concreet te maken en te borgen. Stem ook af wie het voortouw hierin neemt. Zorg als beleidsadviseur dat je zij-aan-zij met je collega's werkt.

1.6 Samenwerking en draagvlak

Het eigendom van sportaccommodaties (de velden, het gebouw, de verlichting) is vaak bij verschillende partijen belegd. Betrek alle uitvoerende partners -zoals verenigingen en beheerorganisaties van de sportaccommodaties- in de oriëntatie, voorbereidingen en uitvoering. Als gemeente kun je profiteren van aanwezige kennis bij het netwerk van de verenigingen en andere (provinciale) sportorganisaties.

➔ Fase 2: Inventarisatie & definitie

Aan het eind van deze fase heb je het volgende bereikt:

1. Je hebt de technische informatie van alle sportaccommodaties en hun eigendomsverhoudingen verzameld.
2. Je hebt de demografische gegevens en de demografische verwachting in de gemeente.
3. Je kent de visie op het gebied van sportaccommodaties en de financiële randvoorwaarden en mogelijkheden binnen de gemeente.
4. Je hebt met de personen, die binnen de gemeente mandaat (en budget) hebben om de verduurzamingsdoelen te realiseren, een stuurgroep gevormd.

Fase 2a: Inventarisatie

2.1 Inventarisatie sportvastgoed

Breng het sportvastgoed (gebouwen, velden, verlichting) in beeld, zowel het vastgoed wat in eigendom is van de gemeente als het overige sportvastgoed. Koppel daaraan de MJOP's om inzicht te krijgen in de kwaliteit, het onderhoud en de daarbij behorende plannings. Tevens krijg je helder wie waar eigenaar van is en wie bepaalde verantwoordelijkheden heeft. Tot slot breng je ook de huidige bezettingsgraad van het sportvastgoed in beeld.

Technische informatie verzamelen

Benodigde informatie van de accommodaties:

- Bouwjaar (bouwbesluit dat is gehanteerd)
- Juridische en economische eigendomssituatie, eventuele erfpacht, opstalrecht of andere overeenkomsten
- Staat van het gebouw en MJOP
- Bouwtekeningen (plattegronden, detailtekeningen, installatietekeningen en schema's)
- Reeds genomen duurzaamheidsmaatregelen en bijbehorende bouwtekeningen

Toekomstig gebruik

Op basis van die bezettingsgraad kun je een inschatting maken van het toekomstig gebruik met behulp van demografische voorspellingen. Je kunt deze voorspellingen nog staven met gebruikersgesprekken en/of enquêtes. Verder zul je de verwachte ontwikkeling van de gemeente (uitbreiding) en de beleidsintenties (clustering e.d.) mee moeten nemen in je bepaling. Op basis van deze informatie krijg je een idee van de benodigde voorzieningen in de toekomst, maar ook van de plaats waar deze nodig is.

N.B. In de Sectorale Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed is dit een deel van het vaststellen van de kernportefeuille. NOC*NSF onderzoekt en levert kennis die het beleid kan ondersteunen.

In het rapport Zo Sport Nederland vind je de laatste ontwikkelingen op het gebied van sportdeelname in Nederland van de jaren 2013-2019. Het RIVM Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu heeft in samenwerking met het SCP Sociaal Cultureel Planbureau een toekomstverkenning gedaan naar de toekomst van de sport in Nederland.

2.2 Inzicht in energieverbruik energieopwekking

Zorg voor inzicht in het huidige energieverbruik (gas en elektra), watergebruik en eventuele energieopwekking per accommodatie. Hierdoor kun je in de planvorming concrete doelstellingen gaan formuleren.

2.3 Financiële middelen en subsidies

Breng de beschikbare gemeentelijke budgetten en gemeentelijke / provinciale subsidies in beeld.

- Zorg dat je inzicht krijgt in de verschillende voorwaarden. Voor de landelijke subsidie kun je gebruik maken van de Subsidiewijzer Verduurzaming van Kenniscentrum Sport & Bewegen (te vinden onder “producten” op onze [website](#)).
- Ga na of de huidige MJOP's toekomstbestendig zijn.
- Breng in beeld hoe bepaalde doelstellingen verankerd zijn, of kunnen worden bij inkoop en aanbestedingen.
- Ga na of de gemeente open staat voor bijvoorbeeld 'Green Lease-contracten'. Ook hier is het aan te raden om eerst de eigendomsverhoudingen na te gaan, zie 1.1 Eigendom.
- Breng in beeld welke garantstellingen de gemeente kent voor verenigingen, stichtingen en exploitanten.
- Welke afschrijvingstermijnen worden gehanteerd?
- Welke rentepercentages worden gehanteerd?
- Welke afschrijvingen staan er nog in de boeken?

Om straks een goede businesscase op te kunnen stellen kun je nu alvast uitzoeken welke procedure wordt gehanteerd bij investeringen en op welke wijze de kapitaallasten, afschrijvingen en de restwaarde worden vertaald naar de jaarlijkse gemeentelijke begroting.

2.4 Lokaal beleid & planning

Analyseer de diverse beleidsnota's en ambities, inclusief de daarbij behorende plannings. Hierdoor krijg je duidelijkheid over waar de gemeente op wil inzetten en op welke termijn. Deze verdieping richt zich in eerste instantie op CO₂-reductie, maar ook doelen ten aanzien van circulariteit, natuur-inclusiviteit en klimaatadaptatie kunnen meegenomen worden in deze doelstellingen, als ze maar concreet worden. Houd hierbij rekening met de landelijke wet- en regelgeving. Denk bijvoorbeeld aan (bijna) energie neutrale gebouwen (BENG en ENG) en de Erkende Maatregelen. Kijk ook in het lokale Sportakkoord uit jouw gemeente en de provincie.

In het kader van natuur-inclusiviteit en klimaatadaptatie zal veel meer gekeken moeten worden naar aanpassingen in de omgeving en niet uitsluitend naar de accommodaties zelf. Aangezien voor deze thema's niet direct meetmethoden voorhanden zijn, zal de stuurgroep (zie 2.6) zelf moeten bedenken hoe ze deze thema's concreet maken. Bijvoorbeeld door een minimale waterberging te eisen per m² of door het aantal bomen en bloemen voor te schrijven. Het is ook mogelijk een percentage van de investeringskosten toe te wijzen en aan te geven hoe projecten de besteding moeten verantwoorden.

2.5 Lokale initiatieven

Kijk ook naar de Regionale Energie Strategie (RES); deze gaat boven de gemeentelijk strategie. En wat is de warmtevisie per wijk? Wat doen gemeenten in 2021 per woonwijk om van het gas af te komen? Is er een lokale en/of regionale energie coöperatie en zo ja, wat doet deze?

De stuurgroep (zie 2.6) zal, om de klimaatdoelstelling te bereiken, in haar beleid ook moeten kijken naar de sportaccommodaties die in eigendom zijn van derden (meestal ondernemers en/of verenigingen). Hiervoor kan binnen het programma een subsidie- of procesondersteuningsregeling worden opgenomen. Het lokale sportakkoord en/of de Transitievisie Warmte kun je gebruiken om met de eigenaren van deze accommodaties om de tafel te gaan.

Fase 2b: Definitie

2.6 Stuurgroep

Stel in de inventarisatiefase een stuurgroep samen. De stuurgroep moet het beleid vertalen naar zo concreet mogelijke en meetbare doelen voor het programma voor de verduurzaming van de sportvastgoedportefeuille. Ook zorgt deze stuurgroep dat doelen worden vastgesteld en opgenomen in een verduurzamingsprogramma.

2.7 Formuleer doelstellingen

- Bepaal welke duurzaamheidsmaatregelen je gemeentelijk wilt oppakken
- Koppel daaraan bepaalde kwaliteits-, veiligheids- en onderhoudseisen
- Bepaal hoeveel CO₂-reductie met deze maatregelen gerealiseerd moet zijn

Dit is ook het moment om na te denken over de breedte van de doelstellingen van het programma. Je kunt er nog andere duurzaamheidsambities aan toevoegen:

- Circulariteit
- Klimaatadaptatie
- Natuurinclusiviteit
- Transitievisies Warmte

Als de doelen van het programma breder worden getrokken dan alleen de accommodaties die in eigendom van de gemeente zijn, zul je dat hier ook concreet moeten maken. Denk hierbij aan:

- Tijd voor ondersteuning van verenigingen en/of ondernemingen
- Subsidies voor ondersteuning van verenigingen en/of ondernemingen
- Garant staan voor leningen van verenigingen en/of ondernemingen
- Overeenkomsten met verenigingen en/of ondernemingen in het kader van de Transitievisies Warmte
- Toekomstig beheer en onderhoud van deze accommodaties

2.8 Bepaal definities

Bepaal welke kader(s) je als uitgangspunt neemt:

- Energiegebruik (CO₂-reductie)
- EPC - waarde (energie prestatie coëfficiënt)
- MPG score (Milieuprestaties van gebouwen en gww-werken)
- (B)ENG score ((Bijna) Energie neutraal gebouw)
- Percentage circulariteit

Leg vast hoe de monitoring plaatsvindt en wat (tussen)evaluatiemomenten zijn.

Wat betreft circulariteit kan gekeken worden naar het percentage van elementen of het percentage van de bouwsom dat uit circulair materiaal bestaat. Voor natuur-inclusiviteit en klimaatadaptatie is het advies om een percentage van de bouwsom hiervoor vast te leggen. Leg dit tevens vast in de de PKV-aanbesteding.

Kijk op <https://bouwnatuurinclusief.nl/gemeente> voor inspirerende voorbeelden op het gebied van natuurinclusief bouwen. Daarnaast is het belangrijk om het waterschap te betrekken. Zij beschikken over inhoudelijke kennis, aanpalend klimaatbeleid en zijn onder andere betrokken bij de verschillende RES regio's.

2.9 Subsidies

Je stelt nu met de stuurgroep vast in welke mate 'onzekere' subsidies - sommige subsidies worden pas achteraf toegewezen- meegenomen mogen worden in een businesscase. Denk daarbij aan landelijke regelingen zoals SPUK, BOSA, SDE++ en de provinciale regelingen.

Om optimaal gebruik te maken van beschikbare subsidies en fondsen is een aantal punten van belang, waaronder:

- Duidelijkheid over de projecteigenaar (eventueel een samenwerkingsverband);
- Duidelijkheid over de voorgenomen investering, de dekking van de aanvullende subsidies;
- Duidelijkheid over randvoorwaarden van de subsidie, zoals aanvraagtermijnen en maximale bedragen.
- De toegevoegde waarde en de impact van het project op bijvoorbeeld de beleidsprogramma's van de beoogde subsidieverstrekkers;
- Het vroegtijdig betrekken van potentiële subsidieverstrekkers en andere stakeholders.

➔ Fase 3: Planvorming

Aan het eind van deze fase heb je het volgende bereikt:

1. Je hebt op basis van de verduurzamingsstrategie een verduurzamingsprogramma met de beoogde projecten en hun duurzaamheidsimpact bepaald en de volgorde van deze projecten vastgesteld.
2. Je hebt businesscases opgesteld voor verschillende projecten, met bijbehorende cashflowplanning en bekostigingsprogramma.
3. Je hebt aangegeven op welke wijze de monitoring en de evaluatie van projecten en programma gedurende het programma meegenomen zullen worden en mogelijkheden tot bijstelling gecreëerd.
4. Je hebt bovenstaande geborgd in een college- of raadsvoorstel.

Vertaal gezamenlijk met een stuurgroep het beleid naar concrete en meetbare doelen. Neem deze doelen op in een verduurzamingsprogramma dat is gericht op de verduurzaming van de portefeuille van sportaccommodaties, zowel de gebouwen als de velden en veldverlichting. Een project kan plaatsvinden op accommodatieniveau of op een duurzaamheidsmaatregel.

Om te bepalen met welke accommodaties of duurzaamheidsmaatregelen je begint, zet je de volgende stappen:

3.1 Verduurzamingstrategie

Op basis van de vastgestelde doelstellingen in *stap 2.7* en de verkregen gegevens van de accommodaties kan een verduurzamingsstrategie worden opgesteld waarbij je een volgende structuur kunt hanteren:

- Aanwezige accommodaties (locatie, staat, gebruik en verbruik, demografie, bezettingsgraad)
- Gewenste accommodaties (locatie, gebruik, duurzaamheidsambities)
- Overige randvoorwaarden (monumentaal, beeldbepalend, budget, uitstraling, gebruik, ontwikkelpotentie)
- Benodigde maatregelen voor de transitie (nieuwbouw, energiebesparende maatregelen, energieopwekkende maatregelen, clustering, verkoop, etc.)
- Consequenties van de transitiefase voor het gebruik (tijdelijke maatregelen, fasering)
- Maatregelen stapsgewijs doorvoeren op natuurlijke momenten in het MJOP
- Planning en financieringsbehoefte
- Communicatie (gemeente, verenigingen, omgeving, ondernemers etc.)

Verder kun je de volgende vragen stellen in het kader van de andere duurzaamheidsdoelen:

- Is hergebruik van materialen een optie?
- Hoe kun je zoveel mogelijk natuur behouden en/of creëren?
- Hoe kun je de waterberging in de gemeente vergroten?
- Welke maatregelen kun je nemen om 'hittestress' te verminderen?

3.2 Investerings

Om te komen tot een volledig financieel inzicht vertaal je, samen met de stuurgroep, de verzamelde informatie uit paragraaf 2.3 *Financiële middelen en subsidies* en de gestelde kaders uit paragraaf 2.9 *Subsidies* in een investeringsraming en een exploitatieoverzicht. Hierdoor wordt het budget bepaald wat nodig is voor de realisatie van de duurzaamheidsmaatregelen. Ten behoeve van de raming voor de businesscase zijn de gemeentelijke maatregelen en uitgangspunten bepaald.

In de investeringsraming wordt onder meer inzichtelijk:

- Budget
- Subsidies / BTW aftrek
- Opdrachtgever

Om een goed beeld te krijgen van de exploitatiekosten raam je naast de investeringskosten ook de exploitatiekosten. De exploitatiekosten zijn onder te verdelen in de volgende kostengroepen:

- Energie
- Onderhoud
- Afschrijving en eventuele rente
- Vervanging
- Overige (verzekeringen en heffingen)

De investeringsraming zorgt voor duidelijkheid over de voorgenomen investering, de dekking van de kosten en het resterend tekort waarvoor bijdrage vanuit gemeente, vereniging of beheerder van de accommodatie wordt gevraagd.

Vanuit de investeringsraming en het exploitatieoverzicht stel je vervolgens de kosten-batenanalyse op. Hierdoor maak je aan het college van B&W en gemeenteraad inzichtelijk wat de investering is, wat dit bijdraagt aan de landelijke en lokale duurzaamheidsdoelstellingen en wanneer bepaalde investeringen terug zijn verdiend.

3.3 Opstellen businesscase en toetsingskader

Business case opstellen

Met behulp van de geformuleerde verduurzamingsstrategie stel je een concreet verduurzamingsprogramma op, waarin alle bovenstaande onderdelen samen komen.

In het programma beschrijf je de duurzaamheidsdoelen, de verschillende accommodaties en hun staat en energieverbruik, de ruimtebehoefte in de toekomst en een voorstel voor projecten in de tijd die noodzakelijk zijn om te voldoen aan alle gestelde doelen. In het programma geef je aan hoe deze doelen in de tijd gemonitord zullen worden, op portefeuilleniveau en op projectniveau. Je neemt ook evaluatiemomenten op per project, zodat het programma tijdig bijgestuurd kan worden (indien dit noodzakelijk is).

Je kunt het programma onderbouwen op basis van de vastgestelde beleidsnotitie en de verduurzamingsstrategie en je voegt een projectenplanning toe. Financieel ondersteun je het verduurzamingsprogramma met een businesscase, met daarin opgenomen een bekostigingsprogramma. Op deze manier is voor iedereen duidelijk uit welk budget, wanneer, welk deel van de kosten wordt betaald, welke terugverdientijd je kunt verwachten en bij wie deze opbrengsten terecht komen (let op de split incentive afspraken bij gedeeld eigenaarschap).

Businesscase toetsen

Je beschrijft in je verduurzamingsprogramma de verschillende projecten/projectstappen die achtereenvolgens doorlopen worden, de impact op de verschillende duurzaamheidsdoelen en eindresultaten die op basis van de beschikbare middelen haalbaar zijn (of geeft aan welke middelen nodig zijn voor het behalen van de gewenste einddoelen). Probeer ook aandacht te hebben voor de benodigde communicatie binnen de gemeente en met verenigingen, ondernemers en omwonenden.

Probeer in deze fase contact te leggen met collega-gemeenten die voorop lopen in de verduurzaming, zodat je het wiel niet opnieuw hoeft uit te vinden en om te toetsen of je op de goede weg bent. De meeste gemeenten hebben vergelijkbare sportvoorzieningen, waarvan vaak een deel bijna of geheel afgeschreven is (gebouwd in de jaren 70-80) en een deel al vernieuwd is. De gemeenten die al een aantal verduurzamingsprojecten hebben doorlopen vinden het vaak erg leuk om hun ervaringen delen.

3.4 Bekrachtiging Verduurzamingsprogramma middels een college- of raadsvoorstel

Om de continuïteit te borgen en ervoor te zorgen dat de middelen binnen de gemeentebegroting en de verschillende portefeuilles of programma's geormerkt worden, is het van groot belang dat het verduurzamingsprogramma vastgesteld wordt door de stuurgroep, het college en/of de raad middels een college- of raadsvoorstel. Dit voorstel schetst het beoogde resultaat, voor- en tegenargumenten, draagvlak voor uitvoering, financiële consequenties en aanpak/uitvoering. Op deze manier heeft het verduurzamingsprogramma een goede basis en worden tegelijkertijd de verwachtingen gemanaged en het draagvlak bestendigd.

➔ Tot slot

Het opgestelde verduurzamingsprogramma vormt nu de basis voor de belangrijke vervolgstap: de uitvoering, opgevolgd door monitoring en bijsturing. Deze worden in de Leidraad verduurzamen gemeentelijk vastgoed verder toegelicht op pagina 16 en 17.

Heb je naar aanleiding van dit document vragen? Of wil je meer informatie? Neem dan contact op met Michael Poot, projectleider verduurzamen bij Kenniscentrum Sport & Bewegen.

Colofon

Auteur

Michael Poot

Met medewerking van

Joost ten Bulte

Eindredactie Kenniscentrum Sport & Bewegen

Sigrid Postema

Foto's

iStock

De informatie in deze publicatie is niet uitputtend. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend en er wordt geen enkele aansprakelijkheid aanvaard die hieruit zou kunnen voortvloeien.

Als je wil verduurzamen of al verduurzaamd hebt en je hebt naar aanleiding van deze publicatie vragen, helpen we je graag verder. Kenniscentrum Sport & Bewegen is de afzender van deze publicatie.

Wat er speelt

We leven in een tijd waarin gemak voorop staat, zitten een gewoonte is en kinderen vaak achter een beeldscherm spelen. Het gevolg is dat minder dan de helft van de Nederlanders aan de beweegrichtlijnen voldoet. Als Kenniscentrum Sport & Bewegen geloven wij dat het toepassen van kennis de kwaliteit en effectiviteit van sport en bewegen vergroot en daarmee bijdraagt aan een sociaal en vitaal Nederland. Waarin mensen op een goede, plezierige en veilige manier kunnen sporten en bewegen.

Wat wij doen

Kenniscentrum Sport & Bewegen maakt feitelijke en onderbouwde kennis uit wetenschap, beleid en praktijk beschikbaar en toepasbaar voor professionals zodat zij die gericht kunnen inzetten. Kennis over het belang en de effecten van sport en bewegen, over dat wat werkt en wat niet. We delen inspirerende ideeën, vernieuwende voorbeelden, praktijkervaringen en verhalen. We helpen professionals om vragen over sport en bewegen zo goed mogelijk te beantwoorden of door onderzoek te initiëren als het antwoord er nog niet is.

Om al die kennis te vergaren en beschikbaar te stellen werken we nauw samen met sportbonden, zorg- en welzijnsinstellingen, gemeenten, kennisinstututen, universiteiten, hogescholen en nog veel meer partijen, in binnen- en buitenland.

Contact

T +31-(0)318 - 49 09 00

E info@kenniscentrumsportenbewegen.nl

I www.kenniscentrumsportenbewegen.nl en www.duurzamesportsector.nl

© Kenniscentrum Sport & Bewegen, april 2021